

ÚZEMNÉ ZMENY ŠKANDINÁVSKÝCH ZEMÍ V OBDOBÍ MODERNÝCH DEJÍN

Evžen Gargulák

Marek Meliš

Dánske kráľovstvo

Stav v roku 1792:

- ostrovy Sjaelland (voľne prekladané Zéland, kde sa nachádza aj hlavné mesto Kodaň) a Fyn
- Jutský poloostrov: Severné Jutsko, Stredné Jutsko, vojvodstvá Šlesvicko a Holštýnsko (Š. a H. nie sú plne integrované, s nemecky hovoriacim obyvateľstvom)
- Nórsko (podrobnejšie - viď územné zmeny Nórska)
- Kolónie: Grónsko, Island, Faerské ostrovy, Trakenbar (India), Zlaté pobrežie (Ghana)

Napoleonské vojny – Dánsko 2 krát prepadnuté Britániou (obchodná konkurencia) v rokoch 1801 a 1807 – 2 bitky o Kodaň – následne sa Dánsko pridá k Francúzku

Január 1814 – Kielsky mier – Nórsko pripadlo Švédsku, pôvodne nórske územia Island a Faerské ostrovy sa dostali trvale do dánskeho vlastníctva

Krátko potom dostala monarchia náhradu za Nórsko – niektoré Švédske územia v súčasnom Nemecku (časť Pomoranska) s Pruským nárokom, tie v roku 1815 vymenili s Pruskom za Lauenbursko

Od 20. rokov 19. storočia dochádza ku kolonizácii ešte nekolonizovaných oblastí Grónska

V polovici 19. stor. – strata kolónií v Indii (1845) a Zlatého pobrežia

1848 – revolúcia v Kodani a Kielu – vychádzala zo sociálnych nepokojov

1848 - Šlesvicko a Holštýnsko – liberáli a rytiersky stav žiadali o vlastnú ústavu a prijatie do Nemeckého spolku – zamietnuté – občianska vojna, ktorá prerástla do vojny s Pruskom, na diplomatickom poli sa tým zaoberali Veľká Británia, Rakúsko a Rusko

2.6. 1850 mier s Prusmi, 1851 rozpustenie Š-H vlády a vojska, Dánsku ostalo Šlesvicko, Prusko obsadilo Holštýnsko

1849 – zmena štátneho usporiadania – absolutistická monarchia sa mení na konštitučnú

Šlesvicko – podánšťovanie – to je dôvodom na vyhlásenie vojny od Pruska, resp. od Bismarcka (+ Rakúska) v roku 1864

30.10. 1864 – Viedenský mier – odstúpenie Šlesvicka Prusku

Nórsko

1792 – súčasť Dánska

Provincie – Akershus, Agdesiden (Agder), Oslo, Bergenshus, Trondelag (Trondheim), Hallogaland, Finnmark, Buskerud, Stavanger, Island, Faerské ostrovy

14.1. 1814 – Kielsky mier - personálna únia so Švédskom, vlastná ústava, strata Islandu a Faerských ostrovov

7.6.1905 – vyhlásený zánik únie so Švédskom, v Švédsku odmietnuté – podmienka na prijatie – referendum

Vyhlásenie referenda august 1905 – ref. úspešné – 22.9. – Švédsko súhlasí s rozdelením únie

Zhodnutie sa na štátnom zriadení – monarchia – rokovania s dánskym princom Karlom, referendum o panovníkovi – november 1905 – Karol zvolený kráľom

22.6.1906 – Karol korunovaný, prijal meno Hakon VII.

Fínsko

1792 - súčasť Švédska

Provincie: Laponsko, Oulu, Západné F, Južné F, Východné F, Alandy

21.2.1808 – útok vojsk cára Alexandra na fínsku oblasť Švédska z dôvodu dodržania zmluvy s Napoleonom

28.3.1808 – prehlásenie Fínska súčasťou Ruska

29.3. 1809 – ustanovený Fínsky snem, vyhlásenie vernosti cárovi

17.10. 1809 – Fredrikshamnský mier so Švédskom – Fínsko sa stáva autonómne veľkokniežatstvo Ruského cárstva

Švédske kráľovstvo

Provincie: Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Södermanland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland, Fínsko

Napoleonské vojny - boje s Ruskom viedli roku 1809 ku strate Fínska v prospech Ruska

1813 získanie zámorskej kolónie Guadeloupe od VB, ktorú ale bola roku 1814 predaná Francúzku

1814 v súvislosti s Kielskym mierom Švédsko prichádza o Pomoransko, ktoré získáva Prusko (výmenou s Dánmi za Lauenbursko) a vojensky donútilo Nórsko, aby sa spojilo v personálnu úniu

1818 nástup francúzskeho maršala Jean-Baptiste Bernadotte na trón pod menom Karol XIV. Jan, ním založená kráľovská dynastia vládne až dodnes

1905 rozpad personálnej únie s Nórskom

Bibliografia

BUSCK, Steen – POULSEN, Henning: *Dějiny Dánska*. Praha 2007.

HROCH, Miroslav – KADEČKOVÁ, Helena – BAKKE, Elisabeth: *Dějiny Norska*. Praha 2005

JUTIKKALA, Eino – PIRINEN, Kauko: *Dějiny Finska*. Praha 2001.

KAN, Aleksandr Sergejevič: *Dějiny skandinávských zemí*. Praha 1983.